

Extended Exile: Daily Life in a Palestinian Refugee City-Camp

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

Celem naukowym przygotowywanej pracy doktorskiej jest analiza doświadczenia długotrwałego uchodźstwa i zamieszkiwania specyficznej formy miejskiej jaką są kwasi-stałe „obozy-miasta”. Przedstawiona analiza bazuje na studium przypadku obozu dla uchodźców palestyńskich al-Am'ari, założonego w 1949 roku w pobliżu miasta Ramallah na Zachodnim Brzegu Jordanu (Autonomia Palestyńska). Za Michelelem Agierem (2011) przyjmuję założenie, że doświadczenie długotrwałego uchodźstwa charakteryzuje się wykluczeniem dwojakiego rodzaju. Po pierwsze, poprzez sam fakt wysiedlenia uchodźcy tracą bezpośredni kontakt ze swoimi dotychczasowymi miejscami zamieszkania, co najczęściej wiąże się nie tylko z utratą materialnych podstaw egzystencji, ale także określonego stylu życia i posiadanej pozycji w ramach społeczności lokalnej. Po drugie, ze względu na zakładany tymczasowy charakter tej sytuacji, uchodźcy pozostają na marginesie życia społecznego populacji przyjmującej. Jednak w sytuacji długotrwałego wygnania, jak ma to miejsce w przypadku uchodźców palestyńskich, początkowy stan podwójnego wykluczenia poddawany jest próbom renegotjacji inicjowanym przez różnego rodzaju aktorów m.in. samych uchodźców, przedstawicieli społeczności przyjmującej, polityków czy organizacje międzynarodowe. Przedmiotem mojego zainteresowania w pracy doktorskiej są wysiłki podejmowane przez mieszkańców al-Am'ari mające na celu zachowanie więzi z przeszłością sprzed wygnania, a także procesy, wydarzenia i praktyki poprzez które poddawane są renegotjacji przestrzenne, społeczne i symboliczne granice oddzielające al-Am'ari od sąsiadujących miast i społeczności.

Obozy dla uchodźców, jako wyjątkowe społeczno-przestrzenne formy urbanistyczne, stwarzają mieszkańcom specyficzne warunki egzystencji stanowiące czynnik różnicujący ich od przedstawicieli społeczności przyjmującej i od uchodźców żyjących poza obozami (zob. Malkki 1995). Obserwacja ta sprawdza się także w odniesieniu do al-Am'ari. W ciągu minionych lat można było zauważyć, jak obóz ten przekształcał się stopniowo z miejsca schronienia dla uciekających uchodźców w silną społeczność lokalną o jasno określonych granicach. Przedmiotem mojej pracy

doktorskiej jest analiza procesu zasiedlania al-Am'ari, starań mieszkańców na rzecz tworzenia własnego miejsca i nowej społeczności lokalnej. Traktuję obóz jako miejsce powstawania nowej tożsamości, miejsce charakteryzujące się specyficzną lokalnością i strukturą społeczną. Twierdę, że poprzez proces zasiedlania i tworzenia zintegrowanej społeczności lokalnej, mieszkańcom al-Am'ari udało się zminimalizować pewne odczuwalne przejawy sytuacji podwójnego wykluczenia.

Jakkolwiek w dotychczasowych badaniach nad problematyką uchodźstwa dominowały studia koncentrujące się na zjawisku wygnania w kontekście terenów wiejskich (Fiddian-Qasmiyeh et al. 2011), według dominującego obecnie trendu migracja przymusowa to przede wszystkim fenomen miejski. Z tego względu to właśnie kwasi-stałe formy urbanistyczne, jakimi są „obozy-miasta”, stanowią przedmiot badań kluczowy dla zrozumienia specyfiki współczesnego uchodźstwa. Celem mojej pracy doktorskiej jest poszerzenie dotychczasowego stanu wiedzy poprzez analizę doświadczenia długotrwałego wygnania oraz złożonego procesu zasiedlania i tworzenia własnego miejsca na obczyźnie, a także uchwycenie dynamiki między tymi dwoma rodzajami doświadczeń zachodzącymi w ramach wyjątkowej formy miejskiej, jaką jest „obóz-miasto”. Podstawę dla dysertacji doktorskiej stanowią ośmiomiesięczne badania terenowe w obozie al-Am'ari, które odbyłam pomiędzy styczniem 2010 a sierpniem 2012 roku. W toku czterech wizyt studyjnych przeprowadziłam pięćdziesiąt wywiadów pogłębionych, liczne rozmowy nieformalne i obserwacje, a także zebrałam różnego rodzaju dane zastane i materiały wizualne.

Przygotowywana przeze mnie dysertacja doktorska składa się z sześciu rozdziałów. W rozdziale pierwszym przedstawiam problem badawczy pracy, jej wkład w literaturę przedmiotu, streszczenie poszczególnych rozdziałów, przedstawiam kontekst historyczny opisywanego zjawiska, obecną sytuację uchodźców palestyńskich, realia życia na Zachodnim Brzegu Jordanu, a także profil obozu al-Am'ari. W rozdziale drugim omawiam warsztat metodologiczny pracy, charakteryzuję obóz jako studium przypadku, opisuję stosowane narzędzia badawcze oraz analizuję swoje doświadczenia z badań terenowych. W rozdziale trzecim, skupiam się na pierwszym wymiarze sytuacji podwójnego wykluczenia w jakiej znajdują się mieszkańcy obozu, omawiając praktyki pozwalające badanym na zachowanie ciągłości z miejscami i społecznościami sprzed wygnania. W rozdziale czwartym przechodzę do drugiego wymiaru wykluczenia, analizując granice społeczne i symboliczne oddzielające obóz al-Am'ari od jego sąsiadów, rekonstruuje

ich historyczną dynamikę oraz inicjatywy, działania i zdarzenia które wpływały na ich powstanie i późniejsze przemiany. Rozdział piąty stanowi omówienie procesu formowania się al-Am'ari jako specyficznej formy miejskiej (tzw. „obozu-miasta”) i zintegrowanej społeczności o silnej tożsamości lokalnej. W analizie tego procesu szczególną wagę przywiązuję do okresów, które w świadomości badanych zapisały się jako szczególnie formatywne, a także odtwarzanej przez nich dynamiki zadomawiania się w obozie. W końcowym rozdziale szóstym prezentuję wnioski płynące z przedstawionej pracy, podsumowuję wyłaniające się z nich propozycje teoretyczne oraz proponuję dalsze możliwe kierunki badań nad zjawiskiem długotrwałego uchodźstwa i specyfiką form miejskich jakimi są „obozy-miasta”.